národní
úložiště
šedé
literatury

Počet odpracovaných hodin v ČR je jeden z nejvyšších v celé EU

Petráňová, Marta; Mejstřík, Bohuslav
2016

Dostupný z http://www.nusl.cz/ntk/nusl-316505

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 27.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

ANALÝZA

6. 5. 2016

Počet odpracovaných hodin v ČR je jeden z nejvyšších v celé EU

Obvyklá týdenní pracovní doba v hlavním zaměstnání dosáhla v minulém roce 40,4 hodiny. Liší se zejména podle postavení respondentů v zaměstnání a druhu vykonávané činnosti. Česká republika se co do počtu odpracovaných hodin řadí na páté místo v celé EU.

Obvyklá pracovní doba za týden dosáhla v roce 2015 v průměru 40,4 hodiny. Od prvního roku výběrového šetření pracovních sil v roce 1993 se snížila o 2,7 hodiny. Počet odpracovaných hodin za týden poklesl ve všech skupinách produktivního věku s výjimkou skupiny 60-64letých.

Muži odpracují obvykle více hodin než ženy (v minulém roce to bylo 41,8 hodiny, ženy 38,6 hodiny). Počet odpracovaných hodin u mužů se od roku 1993 snížil ve všech skupinách produktivního věku až na mladší šedesátníky. Nejvíce se snížil počet odpracovaných hodin mladých do 24 let. Pokles počtu odpracovaných hodin se obdobně projevuje u žen. Přitom vzrostla délka odpracované doby ve skupině 60-64 let, a ve skupině 55-59letých pracujících žen. To je důsledkem stárnutí ekonomicky aktivní populace a zároveň zvyšování věkové hranice odchodu do starobního důchodu.

V rámci výběrového šetření je zjišťován i počet hodin, které respondent skutečně odpracoval v referenčním týdnu. Průměrný počet těchto hodin je nižší zejména z důvodu dovolené, nemoci a státních svátků (35,8 hod.). Rozdíly ve skutečně odpracované době podle věku a dalších faktorů korespondují s rozdíly v obvykle odpracované době.

Průměrný počet obvykle odpracovaných hodin v hlavním zaměstnání podle věku v roce 2015

Ukazatel	Obvykle odpracované hodiny					
	Celkem		Muži		Ženy	
	2015	úbytek /přírůstek 2015/1993	2015	úbytek /přírůstek 2015/1993	2015	úbytek /přírůstek 2015/1993
Zaměstnaní celkem	**40,4**	**-2,7**	**41,8**	**-2,9**	**38,6**	**-2,4**
v tom věkové skupiny:						
15 až 19 let	34,6	-7,0	36,1	-5,9	32,6	-8,7
20 až 24 let	38,3	-4,8	39,3	-4,6	36,9	-4,7
25 až 29 let	40,2	-3,3	41,0	-4,4	39,0	-0,9
30 až 34 let	40,6	-3,1	42,2	-3,5	38,0	-2,8
35 až 39 let	40,9	-3,5	42,6	-4,1	38,6	-3,1
40 až 44 let	41,3	-2,7	42,9	-2,7	39,3	-2,8
45 až 49 let	41,4	-2,2	42,9	-2,3	39,8	-2,2
50 až 54 let	41,1	-2,0	42,5	-2,0	39,6	-2,0
55 až 59 let	40,9	-0,5	42,3	-1,1	39,3	3,1
60 až 64 let	38,9	2,9	40,4	2,3	35,8	3,8
65 a více let	29,0	-3,6	31,6	-3,0	25,4	-4,3

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

Dosažené vzdělání nemá výraznější vliv na počet obvykle odpracovaných hodin. Nejméně odpracují osoby se základním vzděláním (v minulém roce 38,5 hod.), ale od vyučených je rozdíl mezi jednotlivými stupni vzdělání minimální. Pohybuje se v intervalu od 40,3 hodiny vysokoškoláků po 40,7 hodiny u pracovníků se středním stupněm vzdělání bez maturity.

Pracovní týden fyzicky pracujících bývá dlouhý

Podstatně větší diference jsou mezi hlavními třídami postavení v zaměstnání (klasifikace CZ-ICSE). Nejvíce hodin odpracují týdně ve svém hlavním zaměstnání podnikatelé se zaměstnanci (47,7 hod.) a po nich podnikatelé bez zaměstnanců (44,1 hod.). S odstupem následuje nejčetnější skupina zaměstnanců (39,5 hod.). Pomáhající rodinní příslušníci obvykle týdně odpracují 37,1 hodiny.

Počet pracujících podle postavení v hlavním zaměstnání a počet obvykle odpracovaných hodin za týden v roce 2015

Ukazatel	Celkem		Muži		Ženy	
	pracující v tis.	obvykle odpracované hodiny	pracující v tis.	obvykle odpracované hodiny	pracující v tis.	obvykle odpracované hodiny
Celkem	**5 041,9**	**40,4**	**2 837,3**	**41,8**	**2 204,6**	**38,6**
Postavení v zaměstnání podle CZ-ICSE:						
1, 4 zaměstnanci vč. členů produkčních družstev	4 167,7	39,5	2 244,8	40,6	1 922,9	38,3
2 zaměstnavatelé	177,7	47,7	136,7	48,7	41,0	44,1
3 osoby pracující na vlastní účet	666,2	44,1	448,6	45,9	217,6	40,5
5 pomáhající rodinní příslušníci	30,4	37,1	7,2	37,2	23,1	37,1

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

Zastoupení podnikatelů ovlivňuje průměrný počet obvykle odpracovaných hodin v hlavních třídách klasifikace zaměstnání. V minulém roce nejvíce hodin ve svém hlavním zaměstnání odpracovali kvalifikovaní dělníci v zemědělství (44,6 hod.), dále řídící pracovníci včetně zaměstnavatelů (44,0 hod.) a řemeslníci a opraváři (41,7 hod.). Tyto tři hlavní třídy se zároveň vyznačují podstatně vyšším podílem podnikatelů na zaměstnanosti než ostatní třídy klasifikace zaměstnání CZ-ISCO.

Odlišný charakter vykonávaných zaměstnání a zároveň postavení v zaměstnání se promítá v rozdílném počtu odpracovaných hodin v odvětvových sekcích CZ-NACE. Zaměstnání s vysokým podílem namáhavé fyzické práce jsou výrazně zastoupena v zemědělství, lesnictví a rybářství a ve stavebnictví. Pro zemědělství a hlavně stavebnictví je zároveň charakteristický vysoký podíl podnikatelů v těchto odvětvích. Déle se pracuje i v odvětví doprava a skladování, kde práce často představuje zároveň větší fyzickou zátěž.

Průměrný počet odpracovaných hodin v hlavním zaměstnání v jednotlivých odvětvových sekcích v roce 2015

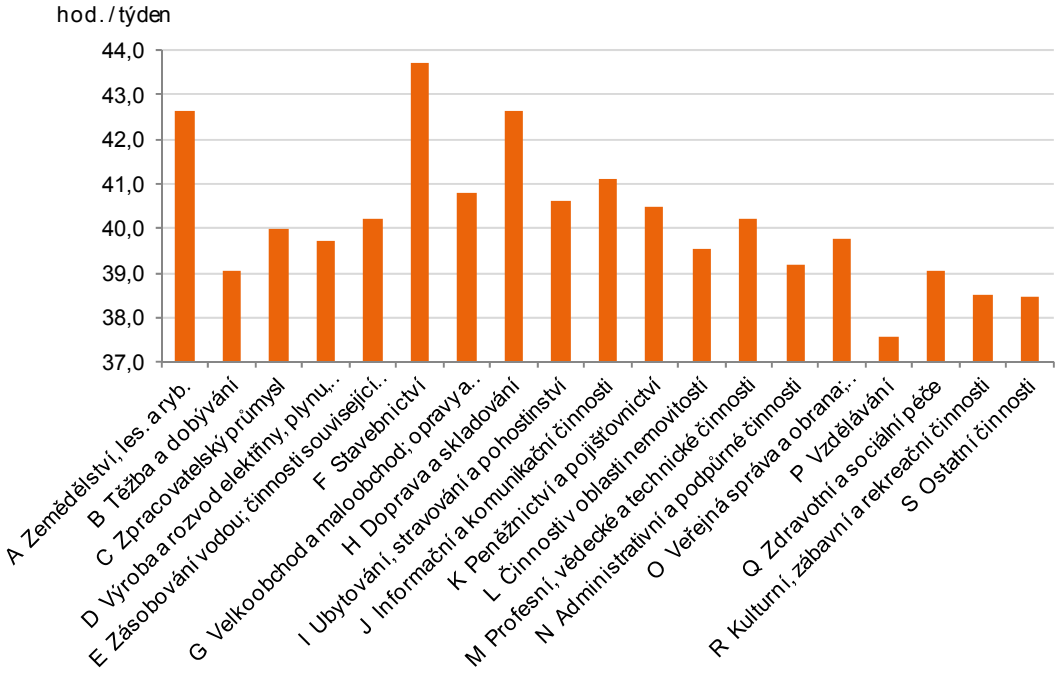

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

Více let práce a méně hodin nebo méně let a více hodin práce v týdnu?

Očekávaný počet let ekonomicky aktivního života v České republice je v rámci EU jedenáctý nejvyšší. Nedosahuje však ani průměru za všechny členské země EU. V roce 2014 činil očekávaný celkový počet let ekonomické aktivity 34,9 roku proti unijnímu průměru 35,3 roku. Výrazně delší je především v zemích s velkou pracovní aktivitou v nejmladším produktivním věku (Švédsko, Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Spojené království, Německo). Tyto země podstatně ovlivňují očekávanou délku aktivity za celou EU28. Bližší údaje jsou uvedeny – viz https://www.czso.cz/csu/czso/cri/ctvrtletni-analyza-vsps-na-aktualni-tema-4-ctvrtleti-2015.

Naši pracující naopak stráví v zaměstnání podstatně delší čas, než je průměr EU (40,4 obvykle odpracovaných hodin týdně, tj. o 3,2 hodin více než za EU28). Česká republika tak zaujímá páté místo ze všech zemí EU. Obvykle týdně nejdéle pracují Řekové (téměř 42 hod.), více hodin než v ČR odpracují muži a ženy v Bulharsku. Před námi jsou i naši sousedé Polsko a Slovensko, rozdíly jsou však minimální.

ANALÝZA

Očekávaná délka ekonomicky aktivního života 15 a víceletých a průměrná délka obvyklé týdenní pracovní doby v zemích EU28 v roce 2014

Území	Délka ekonomicky aktivního života v letech			Počet obvykle odpracovaných hodin za týden		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
EU28	**35,3**	**37,8**	**32,7**	**37,2**	**40,2**	**33,6**
Belgie	32,6	34,7	30,4	37,1	40,6	33,2
Bulharsko	32,1	33,4	30,7	40,8	41,1	40,4
Česká republika	**34,9**	**38,0**	**31,5**	**40,4**	**41,9**	**38,5**
Dánsko	39,0	40,5	37,4	33,5	35,6	31,1
Německo	38,0	40,2	35,6	35,3	39,4	30,5
Estonsko	36,5	37,5	35,4	38,9	39,9	37,8
Irsko	34,7	38,6	30,5	35,6	39,4	31,5
Řecko	32,1	35,7	28,3	41,9	44,0	39,0
Španělsko	34,8	37,1	32,3	37,9	40,8	34,6
Francie	34,7	36,5	32,9	37,2	40,1	34,2
Chorvatsko	32,3	34,1	30,3	39,9	40,6	39,1
Itálie	30,6	35,1	25,8	36,9	40,0	32,7
Kypr	36,7	39,8	33,4	39,4	41,4	37,4
Lotyšsko	34,7	35,2	34,2	39,1	39,8	38,3
Litva	34,6	34,5	34,7	38,1	38,8	37,4
Lucembursko	33,2	36,3	30,0	37,4	40,3	33,8
Maďarsko	31,8	34,2	29,4	39,8	40,5	39,0
Malta	33,0	39,7	25,9	38,0	40,5	34,0
Nizozemsko	39,6	42,4	36,7	30,2	34,9	24,5
Rakousko	36,6	38,7	34,4	36,7	40,9	31,9
Polsko	32,6	35,0	29,9	40,7	42,5	38,6
Portugalsko	36,6	38,2	35,0	39,7	41,1	38,3
Rumunsko	32,8	35,8	29,7	40,0	40,5	39,3
Slovinsko	34,1	35,4	32,7	39,3	40,3	38,1
Slovensko	33,1	35,9	30,2	40,5	41,5	39,2
Finsko	37,3	37,8	36,8	36,8	38,8	34,8
Švédsko	41,1	42,3	39,8	36,3	38,1	34,4
Spojené království	38,5	41,1	35,7	36,7	41,1	31,7

Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey

Počet odpracovaných hodin zásadně ovlivňuje využívání částečných úvazků. V hlavním zaměstnání na kratší úvazek pracuje v rámci zemí EU pětina všech osob v zaměstnání, v České republice však tento způsob využívá pouze 5,5 % všech pracujících.

Pro ekonomicky vyspělé země je charakteristický nejdelší ekonomicky aktivní život a zároveň se v těchto zemích odpracuje týdně méně hodin než v ostatních státech. To je typické zejména pro Německo a Rakousko, severské státy, Spojené království a Irsko. V těchto zemích pracuje na kratší úvazek až čtvrtina všech pracujících, v Nizozemsku je to dokonce polovina všech zaměstnaných.

Na kratší úvazek pracují především ženy. V roce 2014 jich byla téměř třetina (32,2 % všech pracujících žen v rámci EU). V řadě zemí je to zcela běžný způsob zaměstnání. V Rakousku

ANALÝZA

a Německu se podíl žen na kratší úvazek přibližuje polovině všech pracujících žen (přes 46 %). Ve Spojeném království je to 41 %. V Nizozemsku podíl žen pracujících na kratší úvazek jednoznačně dominuje nad počtem žen pracujících na plnou pracovní dobu (77 % celkové ženské zaměstnanosti).

V kontrastu s tím v České republice pracuje ve věku 15-64 let na kratší úvazek necelých 10 % žen, což je šestá nejnižší hodnota v rámci celé EU.

Velká diference se projevuje i mezi muži. V průměru za EU28 pracuje na kratší úvazek každý jedenáctý muž, ale v Nizozemsku je to každý čtvrtý. Naopak v naší republice je podíl mužů s tímto úvazkem po Bulharsku vůbec nejnižší (2,5 %).

Podíl kratších úvazků v hlavním zaměstnání v roce 2014

Území	Celkem	Muži	Ženy
EU28	**19,6**	**8,8**	**32,2**
Belgie	23,7	8,4	41,2
Bulharsko	2,5	2,2	2,8
Česká republika	**5,5**	**2,5**	**9,5**
Dánsko	24,6	15,2	35,0
Německo	26,5	9,2	46,3
Estonsko	8,3	5,7	11,2
Irsko	23,0	13,1	34,4
Řecko	9,3	6,5	13,0
Španělsko	15,8	7,7	25,5
Francie	18,6	7,4	30,5
Chorvatsko	5,3	4,2	6,7
Itálie	18,1	7,8	32,1
Kypr	13,5	10,3	16,8
Lotyšsko	6,8	4,7	8,9
Litva	8,6	6,4	10,6
Lucembursko	18,5	4,7	35,6
Maďarsko	6,0	4,1	8,3
Malta	15,5	7,0	28,8
Nizozemsko	49,6	26,1	76,7
Rakousko	26,9	9,6	46,3
Polsko	7,1	4,4	10,3
Portugalsko	10,1	7,6	12,6
Rumunsko	8,7	8,2	9,5
Slovinsko	10,0	6,8	13,7
Slovensko	5,1	3,7	6,8
Finsko	14,1	9,2	19,3
Švédsko	24,6	12,8	37,3
Spojené království	25,3	11,2	41,3

Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey

Celkový počet odpracovaných hodin ovlivňují i druhá zaměstnání. V průměru za EU28 mělo vedlejší zaměstnání 4 % pracujících. Významnější je jejich podíl v zemích s velkým počtem

kratších úvazků. Typickým představitelem může být Švédsko, kde má druhé zaměstnání každý desátý pracující, vysoký podíl je i v Německu (9 %) nebo Dánsku (8 %). Vzhledem k tomu, že délka těchto úvazků je v porovnání s hlavním zaměstnáním přibližně třetinová, však ovlivňuje celkovou pracovní dobu v jednotlivých zemích jen málo.

Celkový počet odpracovaných hodin je velmi rozdílný. Jsou země, ke kterým patří i Česká republika, kde je zatím očekávaná délka aktivního života kratší, ale v zaměstnání se týdně odpracuje velký počet hodin. Jsou však země, vesměs ekonomicky vyspělé, kde je relace mezi dobou aktivního života a odpracovanou týdenní dobou obrácená. Tyto státy se vyznačují vysokou zaměstnaností mladých do 25 let a obdobně vysokým podílem pracujících nad 60 let. Je zřejmé, že režim nižšího počtu odpracovaných hodin umožňuje lépe sladit práci s péčí o rodinu, umožňuje vyšší zapojení do dlouhodobého vzdělávacího procesu a zároveň je výhodný i pro další mimopracovní aktivity.

Za více hodin vyšší odměna?

Vyšší počet odpracovaných hodin zdaleka neznamená vyšší příjem. Součástí výběrového šetření pracovních sil nejsou otázky o výši příjmu z výdělečné činnosti a v Eurostatu nejsou k dispozici ani přesné údaje o výši hrubé mzdy po roce 2010. Pro porovnání je však možné využít makroekonomické ukazatele, a to Hrubý domácí produkt na hlavu v paritě kupní síly a zejména Upravený hrubý disponibilní důchod domácnosti na hlavu (Real adjusted gross disposable income of households per capita). Hrubý disponibilní důchod lépe vyjadřuje skutečný objem prostředků, které má domácnost k dispozici pro spotřebu a eventuální akumulaci. Finanční příjem z výdělečné činnosti je jeho podstatná část. Navíc je uvedena i skutečná spotřeba domácnosti na hlavu (Actual individual consumption per capita in PPS – AIC). Údaje se vztahují k roku 2014. V tomto roce dosáhl hrubý domácí produkt (HDP) za Českou republiku necelých 4,3 biliónů, hrubý upravený disponibilní důchod domácností 2,7 biliónů a skutečná spotřeba domácností 2,5 biliónů Kč.

Pro informaci jsou přiřazeny i dva demografické ukazatele, a to věkový medián populace a očekávaná délka života po dosažení jednoho roku věku.

Zajímavé je porovnání dvou makroekonomických ukazatelů – HDP a hrubého disponibilního důchodu. V Evropské unii je pouze pět zemí, ve kterých je hodnota hrubého disponibilního důchodu na hlavu ve vztahu k průměru EU vyšší, než je tomu u HDP na hlavu. Jsou to především Francie, Itálie a Německo. Naopak podstatně nižší procentní podíl disponibilního důchodu na hlavu dosáhlo především Irsko, ale i další země jako např. Dánsko, Švédsko a Nizozemsko. Není k dispozici údaj za Lucembursko, ale lze oprávněně předpokládat, že rozdíl mezi těmito ukazateli bude v tomto případě mimořádně velký. To signalizuje již rozdíl mezi HDP na hlavu a skutečnou spotřebou domácnosti na hlavu.

Mezi země s velkým záporným rozdílem mezi hrubým disponibilním důchodem domácnosti a HDP na hlavu patří i Česká republika. V roce 2014 byl tento rozdíl šestý nejvyšší ze všech zemí EU.

ANALÝZA

Vybrané ukazatele trhu práce, makroekonomické a demografické ukazatele v roce 2014

Území	Míra zaměstnanosti 15-64letých	Počet obvykle odpracovaných hodin za týden	HDP v paritě kupní síly na hlavu k průměru EU v %	Hrubý upravený disponibilní důchod domácnosti na hlavu k průměru EU v %	Skutečná spotřeba domácností na hlavu k průměru EU v %	Věkový medián populace	Očekávaná délka života v roce 2014
EU28	**64,8**	**37,2**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**42,2**	**80,2**
Belgie	61,9	37,1	118,6	115,5	114,1	41,2	80,6
Bulharsko	61,0	40,8	46,7	43,8[1)]	47,4	43,2	74,1
Česká republika	**69,0**	**40,4**	**84,7**	**75,2**	**71,4**	**40,8**	**78,1**
Dánsko	72,8	33,5	124,8	107,3	118,2	41,3	80,1
Německo	73,8	**35,3**	125,9	129,1	120,8	45,6	80,4
Estonsko	69,6	38,9	76,3	63,1	66,7	41,3	76,6
Irsko	61,7	35,6	134,3	91,0	107,3	36,0	80,7
Řecko	49,4	41,9	72,6	71,0	82,8	43,0	80,8
Španělsko	56,0	37,9	91,2	88,6	90,6	41,8	82,5
Francie	63,8	37,2	106,9	117,3	108,3	40,8	82,1
Chorvatsko	54,6	39,9	58,8	59,6	58,9	42,6	77,3
Itálie	55,7	36,9	96,4	100,1	100,0	44,7	82,5
Kypr	62,1	39,4	81,8	78,5	89,6	36,8	81,9
Lotyšsko	66,3	39,1	63,9	57,0	63,0	42,4	73,7
Litva	65,7	38,1	75,2	72,8	77,6	42,4	74,0
Lucembursko	66,6	37,4	266,4	x	158,9	39,2	81,5
Maďarsko	61,8	39,8	67,9	63,3	58,3	41,3	75,3
Malta	62,4	38,0	86,1	x	79,7	40,7	81,5
Nizozemsko	73,1	30,2	131,0	110,3[1)]	115,6	42,0	81,1
Rakousko	71,1	36,7	129,6	124,8	122,4	42,9	80,9
Polsko	61,7	40,7	67,9	67,9	67,7	39,2	77,1
Portugalsko	62,6	39,7	78,1	81,2	84,4	43,1	80,6
Rumunsko	61,0	40,0	55,5	44,2	53,6	40,8	74,7
Slovinsko	63,9	39,3	82,5	78,0	76,0	42,5	80,4
Slovensko	61,0	40,5	77,0	75,6	73,4	38,6	76,4
Finsko	68,7	36,8	110,6	111,3	113,5	42,4	80,5
Švédsko	74,9	36,3	123,0	113,9	114,6	40,9	81,5
Spojené království	71,9	36,7	109,1	106,6	120,3	39,9	80,7

Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey - propočet ČSÚ

[1)] údaj za rok 2013

Metodická poznámka: Upravený hrubý disponibilní důchod je počítán za domácnosti a neziskové instituce sloužící domácnostem. Pojem upravený znamená, že kromě hrubého disponibilního důchodu do něj ještě vstupují naturální transfery od vládních a neziskových institucí. Tato konstrukce je mezinárodně srovnatelnější než klasický hrubý disponibilní důchod. Obdobně i do skutečné spotřeby domácností AIC

jsou zahrnuty i naturální prostředky vlády a neziskových institucí sloužících domácnostem (např. zdravotnictví a vzdělávání).

Rozdíl mezi výší disponibilního důchodu a skutečné spotřeby domácností je položka úspory, která může být využita pro finanční nebo nefinanční investice. Metodické vymezení obou ukazatelů je definováno v Evropském systému účtů (ESA 2010).

Je třeba vzít v úvahu, že se jedná o průměrné ukazatele, které nevypovídají o vnitřní příjmové diferenciaci v jednotlivých zemích. V každém případě je rozdíl v makroekonomických hodnotách mezi členskými zeměmi EU značný.

Evropa stárne

Rozdíly jsou i v demografické situaci členských zemí EU. Podle hodnoty věkového mediánu je nejstarší Německo. Pro zajímavost uvádíme, že v předminulém roce činil věkový medián v Německu 45,6 roku, ale v Turecku pouze 30,4 roku. Přitom obě země mají srovnatelný celkový počet obyvatel.

V patnácti zemích se lidé v průměru dožívají více než osmdesáti let. Patří mezi ně všechny severské státy, Irsko, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Lucembursko a Spojené království. Vůbec nejdelšího života se dožívají ve státech v pásmu středomořského pobřeží od Španělska až po Řecko. Na rozdíl od vyspělých států položených severněji přitom většinou nepatří mezi země s nadprůměrnou výší vybraných makroekonomických ukazatelů. Je zřejmé, že délka života je ovlivněna celkových životním stylem, klimatem, ale i dalšími faktory jako například stravovacími návyky. Česká republika bohužel patří mezi deset zemí, kde je zatím očekávaná délka života kratší.

Autor
Marta Petráňová, Bohuslav Mejstřík
Oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí, ČSÚ
Tel.: +420 274 054 357; +420 274 052 203
E-mail: marta.petranova@czso.cz; bohuslav.mejstrik@czso.cz